

UNIwersytet
Warszawski

Wydział Biologii
Instytut Genetyki i Biotechnologii
prof. dr hab. Katarzyna Tońska

Warszawa, 15.02.2024

Recenzja wniosku habilitacyjnego dr Lidii Gaffke zatytułowanego „Choroby jednogenowe – to bardziej skomplikowane. Wykorzystanie transkryptomiki i stymulacja procesu autofagii dla zrozumienia mechanizmu i potencjalnej terapii mukopolisacharydoz”.

Pani doktor Lidia Gaffke jest absolwentką Wydziału Biologii Uniwersytetu Gdańskiego gdzie uzyskała tytuły licencjata i magistra (w latach odpowiednio 2012 i 2014), a następnie w roku 2021, także na Wydziale Biologii Uniwersytetu Gdańskiego uzyskała stopień Doktora Nauk Ścisłych i Przyrodniczych w dyscyplinie Nauki biologiczne. Obecnie, w postępowaniu prowadzonym przez Radę Dyscypliny Nauki biologiczne Uniwersytetu Gdańskiego przedstawiła wniosek habilitacyjny. Po analizie udostępnionej dokumentacji uważam złożony wniosek za kompletny.

Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe dr Lidia Gaffke przedstawiła cykl ośmiu artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach o zasięgu międzynarodowym i sumarycznym IF=41.772 (od 3.322 do 7.666, MEiN 70 w przypadku jednej pracy, 100-140 w przypadku pozostałych). Siedem z nich stanowią prace oryginalne, jedna ma charakter przeglądowy. W sześciu udział Habilitantki można uznać za wiodący, gdyż jest pierwszą lub ostatnią w tym w czterech przypadkach korespondującą autorką. Udział ten potwierdzają załączone oświadczenia. Warto zwrócić uwagę, że prace ukazały się w krótkim czasie, bo w latach 2021-2023, w tym czasie Habilitantce udało się znacząco powiększyć swój dorobek naukowy. Publikacje są spójne tematycznie. Najluźniejszy jest związek pracy przeglądowej Cyskeet *al.* (2023) Cell Mol Neurobiol. opisującej zaburzenia cytoszkieletu tubulinowego w chorobach neurodegeneracyjnych. W kontekście wysokiego poziomu naukowego pozostałych prac o charakterze oryginalnym, jakość osiągnięcia habilitacyjnego nie zmniejszyłaby się znacząco gdyby praca przeglądowa nie weszła w jego skład. Z drugiej strony,

obecność tej pracy pokazuje szerszy kontekst zaburzeń strukturalnych, które kandydatka obserwuje w swoich badaniach.

Osiągnięcie naukowe dr Gaffke koncentruje się wokół mukopolisacharydoz – rzadkich (jak większość chorób monogenowych) chorób o charakterze dziedzicznym związanych z gromadzeniem się glikozoaminoglikanów(GAG) w lizosomach. Celem badań Habilitantki jest wypełnienie luki w wiedzy o patomechanizmie tej grupy chorób. Wyjaśnienie co dzieje się, na poziomie komórkowym, jaki wpływ na strukturę komórki i wybrane (niebezpodstawnie) procesy w niej przebiegające ma akumulacja GAG, a także w jaki sposób można modulować procesy komórkowe, aby zmniejszyć ilość GAG.

Punktem wyjścia była analiza danych z badania transkryptomicznego przeprowadzonego jeszcze podczas przygotowywania doktoratu przez dr Lidię Gaffke. Badania te (Pierzynowska *et al.* (2023) *Metab Brain Dis.*, Cyske *et al.* (2022) *Genes* (Basel), Gaffke *et al.* (2021) *Int J Mol Sci.*) sugerują rozregulowanie wielu procesów komórkowych, którym następnie Habilitantka przygląda się w sposób bardziej szczegółowy poprzez analizy mikroskopowe. Przeprowadzona zostaje analiza produktów białkowych genów, których zmienioną regulację zaobserwowano a także zbadany związek pomiędzy akumulacją GAG a obserwowanymi zmianami. W kolejnych pracach Habilitantka analizuje transport pęcherzykowy (Gaffke *et al.* (2023) *Biochem Biophys Res Commun.*) oraz budowę cytoszkieletu (Gaffke *et al.* (2023) *Treatment. Cells.*) Temu ostatniemu zagadnieniu poświęcona jest także praca przeglądowa Cyske *et al.* (2023) *Celi Mol Neurobiol.* Dwie ostatnie prace stanowią propozycję podejść terapeutycznych poprzez stymulację autofagii.

Za najważniejsze osiągnięcia Habilitantki uważam:

- Przybliżenie mechanizmu patogenezy mukopolisacharydoz poprzez wskazanie procesów metabolicznych, komórkowych oraz struktur komórkowych w tym cytoszkieletu zmienionych w modelu komórkowym tych chorób
- Wskazanie autofagii jako procesu, którego indukcja może stanowić kierunek terapeutyczny w przypadku mukopolisacharydoz

Wszystkie te badania prowadzone są na kolekcji linii fibroblastów wyprowadzonych od pacjentów z jedenastoma (z czternastu, wciąż opisywane są kolejne) typami mukopolisacharydoz i bardzo wysoko oceniam nie tylko ich przeprowadzenie, ale także zaplanowanie, wyjście od ogółu (np. obserwację różnic transkryptomicznych w obrębie genów związanych z organizacją organelli komórkowych) do szczegółu (ocena mikroskopowa zmian strukturalnych w obrębie organelli). Za bardzo cenną uważam staranną analizę transkryptomiczną. Dane transkryptomiczne mają to do

siebie, że jest ich niezmiernie dużo i często ciężko jest nie tylko wyodrębnić z nich wartościowe wyniki, ale także zaprezentować je w sposób klarowny, a to się w pracach stanowiących osiągnięcie naukowe znakomicie udało. Przedstawiony cykl prac wskazuje na umiejętność zaplanowania i prowadzenia badań, a także wyznaczania ich dalszych kierunków i świadczy o dojrzałości Habilitantki. Uważam, że osiągnięcie spełnia ustawowe kryteria stawiane kandydatom na stopień doktora habilitowanego.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Habilitantka nie tylko prowadziła (i prowadzi) badania zakończone wartościowymi publikacjami, była także wykonawcą, w tym głównym wykonawcą w licznych projektach finansowanych ze środków zewnętrznych i kierowniczką projektu „Preludium”. Była także beneficjentką licznych projektów wewnętrznych, brała czynny udział w konferencjach gdzie prezentowała wyniki zarówno w formie plakatów jak i doniesień ustnych. Warto podkreślić aplikacyjny efekt części badań związanej z wykorzystaniem gynsteiny jako leku w chorobie Alzheimerera, które zakończyły się przyznaniem patentu.

Oprócz publikacji wchodzących w skład osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę do wszczęcia postępowania habilitacyjnego dr Lidia Gaffke może się pochwalić znacznym dorobkiem naukowym. Na dorobek ten składają się zarówno prace opublikowane przed jak i w relatywnie krótkim czasie po uzyskaniu stopnia doktora. Poruszała się ona w dość szerokiej tematyce z jednej strony obejmującej zagadnienia wokół replikacji DNA u *Escherichiacoli*, znaczenia autofagii jako możliwej strategii leczenia w chorobach związanych z akumulacją białek czy tematyki związanej z antybiotykoopornością. W jej dorobku znajduje się też cykl prac wynikających ze współpracy ze środowiskiem lekarskim – są to prezentacje przypadków lub grup pacjentów z chorobami dziedzicznymi. Tak szeroka tematyka zaowocowała znajomością bardzo wielu technik laboratoryjnych, Habilitantka potrafi pracować zarówno z organizmami prokariotycznymi jak i eukariotycznymi, w wachlarzu tych technik znajdują się metody biologii molekularnej i komórkowej, w tym techniki wysokoprzepustowe wraz z umiejętnością analizy danych tego typu. Wydaje się, że niezależnie od tego w jakim laboratorium by się znalazła, stałaby się bardzo wartościowym członkiem zespołu, a gdyby jej jakiejś umiejętności zabrakło to szybko by to nadrobiła.

W pracach stanowiących pozostały dorobek dr Gaffke zwykle jej nazwisko znajduje się gdzieś na środkowej pozycji, ale także są tu prace pierwszoautorskie. Widać, że jest nastawiona na

współpracę i potrafi odnaleźć się w różnych środowiskach jak i w różnej tematyce, nie obawia się zmian tematyki, co oceniam bardzo pozytywnie.

Badania prowadzone przez Habilitantkę na różnych etapach kariery naukowej spotkały się z bardzo pozytywnym odbiorem, były doceniane i nagradzane przez różnorodne gremia. Uważam, że pozostałe osiągnięcia naukowe stanowią oryginalne rozwiązanie nie jednego lecz kilku problemów naukowych i wnoszą znaczny wkład w rozwój nauk biologicznych, a co za tym idzie spełniają kolejną przesłankę do nadania stopnia doktora habilitowanego.

Opinia o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną przez Habilitantkę w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej w szczególności zagranicznej

dr Lidia Gaffke jest związana z Uniwersytetem Gdańskim, na którym zdobywała kolejne tytuły zawodowe i stopnie naukowe. Mimo tego, może ona wykazać się aktywnością naukową w większej liczbie instytucji. Habilitantka w roku 2019 odbyła krótkoterminowy staż w Uniwersytecie Zachodniej Wirginii w Morgantown w Stanach Zjednoczonych w grupie prof. Gregory'ego Konata finansowany z programu NAWA. Zgodnie z deklaracją Habilitantki staż ten umożliwił jej badania rozwoju objawów nasilających odpowiedź mózgową w przypadku infekcji wirusowych w niedostępnym jej w innym przypadku układzie badawczym. Z pewnością wpłynęło to na rozwój jej warsztatu naukowego. Wyniki wprawdzie nie zostały jeszcze opublikowane, więc niedostępne są namacalne dowody tego rozwoju, jednak zgodnie z deklaracją, publikacja jest w przygotowaniu. W latach 2018 i 2019 dr Gaffke odbyła także dwa dwutygodniowe wyjazdy badawcze do Instytutu Biologii Komórki, Ukraińskiej Akademii Nauk we Lwie w Ukrainie (także w ramach NAWA). Ta druga współpraca zaowocowała uzyskaniem wspólnego projektu oraz publikacją, być może także wpłynęła na zainteresowanie Habilitantki procesem autofagii.

W wykazie staży i wyjazdów naukowych w instytucjach naukowych lub artystycznych, w tym zagranicznych wymieniony jest także kurs pracy z indukowanymi pluripotencjalnymi komórkami macierzystymi odbyty w roku 2019 na Uniwersytecie Jagiellońskim, nieomówiony w autoreferacie. Kurs ten umożliwił zapoznanie się z kolejną ważną techniką pracy z komórkami.

Ustawa nie precyzuje na jakim etapie rozwoju naukowego taka działalność powinna się odbyć zatem fakt, że oba staże dr Lidia Gaffke odbyła przed uzyskaniem stopnia doktora nie wpływa w negatywny sposób na ocenę tego aspektu. Faktycznie aktywność naukowa w więcej niż jednej jednostce jest najsłabszym punktem w karierze naukowej Habilitantki, uważam jednak, że jest wystarczająca by spełnić ustawowy wymóg.

W tym miejscu kończą się kryteria, które podlegają ocenie podczas postępowania habilitacyjnego warto jednak wspomnieć o kilku innych osiągnięciach Habilitantki, szczególnie, że dopełniają one jej sylwetkę naukową.

dr Lidia Gaffke jest aktywną nauczycielką akademicką, prowadzi zajęcia na wielu przedmiotach, seminaria, opiekuje się studentami przygotowującymi prace dyplomowe i recenzuje takie prace, opiekuje się studenckim kołem naukowym. Ma także udział w kształceniu doktorantów. Z pewnością ta działalność jest ważnym aspektem jej pracy. Nie widać jednak, żeby niemały czas z pewnością poświęcony na dydaktykę wpływał negatywnie na jej pracę naukową.

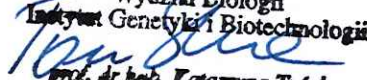
Jest także aktywną popularyzatorką nauki – dzielenie się własną pasją postrzegam jako jeden z ważniejszych aspektów pracy w nauce.

Bardzo pozytywnie postrzegam także współpracę z organizacjami pacjentskimi: Fundacją Sanfilippo, Stowarzyszeniem Chorych na mukopolisacharydozy i choroby rzadkie i Stowarzyszeniem NBIA Polska. Współpraca taka przynosi obustronne korzyści – pacjenci i ich rodziny mają szansę zapoznać się i skorzystać z najnowszych osiągnięć naukowych, mieć poczucie, że nie są sami ze swoją chorobą, naukowcom zaś daje ona inne spojrzenie na obiekt swoich badań, czyli samą chorobę.

Wniosek końcowy

Uważam, że przedstawiony do oceny wniosek dr Lidii Gaffke zatytułowany „Choroby jednogenowe – to bardziej skomplikowane. Wykorzystanie transkryptomiki i stymulacja procesu autofagii dla zrozumienia mechanizmu i potencjalnej terapii mukopolisacharydoz” spełnia kryteria Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.) warunkujące nadanie stopnia doktora habilitowanego. Popieram wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauki biologiczne.

Jednocześnie ze względu na znakomity dorobek Habilitantki, na to, że jej badania w znaczący sposób poszerzyły wiedzę o patomechanizmie mukopolisacharydoz oraz na możliwy wpływ na uzyskanych przez nią wyników na możliwe leczenie pacjentów z tymi chorobami wnioskuję o nagrodzenie tej rozprawy w przyjęty przez Radę sposób.

Uniwersytet Warszawski
Wydział Biologii
Instytut Genetyki i Biotechnologii

prof. dr hab. Katarzyna Tońska

